

BANKY A BANKOVNÍ SYSTÉM - CVIČENÍ

Teoretická východiska¹

1. Jaká je základní definice banky?

Základní definice banky charakterizuje banku jako finanční instituci, která přijímá vklady a poskytuje úvěry.

Bankami se pro účely zákona rozumějí právnické osoby se sídlem v České republice, založené jako akciová společnost, které přijímají vklady od veřejnosti a poskytují úvěry, a které k výkonu činnosti mají bankovní licenci.

Pro účely tohoto zákona se rozumí vkladem svěřené peněžní prostředky, které představují závazek vůči vkladateli na jejich výplatu.

Úvěrem v jakékoliv formě se rozumí dočasně poskytnuté peněžní prostředky.

2. Jaké jsou tři základní definiční znaky centrální banky?

Centrální banka a její tři základní definiční znaky:

- emisní monopol na hotovostní peníze,
- provádění měnové politiky,
- regulace bankovního (finančního) systému.

3. Poukažte alespoň na některé zásady činnosti centrální banky.

Základní zásady činnosti centrálních bank

- CB by neměla konkurovat jiným bankám v obchodní činnosti;
- **má být nezávislou institucí;**
- má být bankou pro ostatní banky;
- má působit jako zúčtovací centrum pro ostatní banky;
- má monitorovat vývoj bankovního systému;
- má sledovat cíl zdravé měny, atd.

---

¹ budou vycházet z platné legislativy (tedy ze zákona o bankách a ze zákona o ČNB.

4. Jaké existují rozdíly mezi CB? (stupeň samostatnosti, cíle měnové politiky, ziskovost, ...)

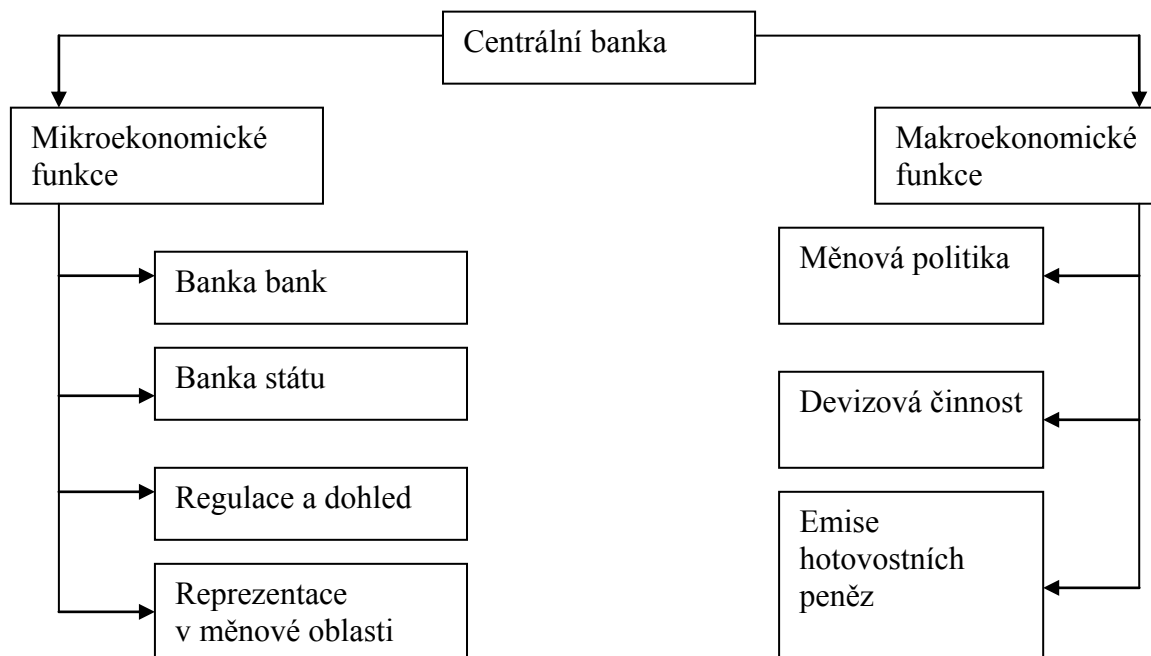
Existují četné rozdíly mezi centrálními bankami kdekoli na světě. Tyto rozdíly zachycuje následující tabulka.

	Vysoký - ECB, Švýcarsko, ČR
Stupeň samostatnosti v měnové politice	Střední - USA, Velká Británie
	Nízký - Japonsko
	Cenová stabilita - ECB, Švýcarsko, ČR
Hlavní konečné cíle měnové politiky	Stabilita měny a měnového kurzu
	Stabilita měny, ekonomický růst a další
	Dominantní - Itálie, Nizozemsko, ČR
Podíl na bankovním dohledu	Střední - USA, Japonsko
	Nízký - ECB, Irsko
	Stát 100% - Francie, Velká Británie, ČR
Forma vlastnictví centrální banky	a.s., stát 50% a více
	a.s., stát pod 50% - Švýcarsko, USA
	Vysoká - USA
Ziskovost centrální banky	Zanedbatelná, nehraje větší roli – většina zemí EU ČR
Organizační struktura	Jediná CB a pobočky – většina zemí EU, ČR
	Více centrálních bank s pobočkami – USA

Pramen: Vlastní schéma upraveno podle: REVENDA, Zbyněk. Centrální bankovníctví. 2. rozš. vyd. Praha : Management Press, 2001, str. 41.

5. Jak se dělí funkce centrální banky? Vysvětlete jednotlivé funkce.

Funkce centrální banky zachycuje následující tabulka.

Pramen: Vlastní schéma upraveno podle: REVENDA, Zbyněk. Centrální bankovníctví. 2. rozš. vyd. Praha : Management Press, 2001.

Banka bank: Tato funkce centrální banky bude částečně zmíněna v souvislosti s měnovou politikou. V zásadě centrální banka vystupuje vůči ostatním bankám jako bankéř, který od bank přijímá vklady, poskytuje úvěry, vede bankám účty a provádí zúčtování mezi nimi. Banky ukládají své prostředky na účet centrální banky v domácí měně, a to v podobě povinných a dobrovolných úložek.

Banka státu: Centrální banka provádí některé operace pro vládu nebo jiné centrální orgány a vede jim také účty. Pokud je v některých zemích centrální banka zcela samostatná, musíme do této funkce zahrnout i záměry vlády v měnové oblasti. Do této funkce lze přiřadit správu státního dluhu nebo úvěrování státního rozpočtu, případně pokladní plnění státního rozpočtu.

Bankovní regulace a dohled: Pro dvoustupeňový bankovní systém je charakteristické, že centrální banka (tedy první stupeň) reguluje druhý stupeň bankovníctví. Regulace tkví ve stanovení a hlídání dodržování pravidel bankovní činnosti. Za hlavní cíl regulace a dohledu je možno považovat zefektivnění bankovního systému, jakož i zajištění jeho bezpečnosti a spolehlivosti. Od 1. 4. 2006 přebrala ČNB regulaci a dohled nad celým finančním trhem v České republice.

Reprezentace v měnové oblasti: Pod touto funkcí si lze představit, že centrální banka vystupuje doma i v zahraničí jako reprezentant státu v oblasti měnové politiky. Centrální banka také reprezentuje stát na zasedáních MMF (Mezinárodního měnového fondu), Banky pro mezinárodní platby nebo skupiny Světové banky.

Měnová politika je prezentována kontrolou množství peněz v oběhu, a to při sledování cíle stability cenové hladiny. Tato funkce centrální banky postupně získává na významu. Dříve, kdy hlavní formou byly hotovostní peníze, zaměřovala se centrální banka na emisi

hotovostních peněz. S rozvojem bezhotovostních peněz (peněz, jejichž emitentem není pouze centrální banka) získává měnová politika neustále na významu. Emise bezhotovostních peněz centrální bankou se tak stává součástí měnové politiky centrální banky. Tato funkce je spojena s dalšími funkcemi jako např. s funkcí banka bank.

Devizová činnost je prezentována shromažďováním devizových rezerv státu a právě operacemi s těmito devizovými rezervami, potažmo i devizovou regulací. Pokud jde o devizové operace centrální banky, tak v zásadě mohou mít tři příčiny:

- zabezpečení devizové likvidity;
- udržení hodnoty devizových rezerv;
- ovlivnění úrovně devizového kurzu domácí měny.

Emise hotovostních peněz je základním definičním znakem každé centrální banky. Tato funkce je zabezpečena emisním monopolem a v některých zemích se vztahuje i na mince. Pokud jde o množství hotovostních peněz v oběhu, tak ve vyspělých zemích je možné sledovat rostoucí trend. Pokud ovšem jde o podíl těchto peněz na celkovém peněžním obratu, tak ten se už několik desítek let snižuje ve prospěch bezhotovostních transakcí.

6. Prezentujte nástroje měnové politiky ČNB.

Mezi základní funkce centrální banky patří měnová politika. Aby CB mohla měnovou politiku provádět, musí k tomu mít určité nástroje. Ty lze rozdělit na přímé, nepřímé. Nepřímé nástroje jsou méně účinné než nástroje přímé.

Mezi nepřímé nástroje řadíme:

- operace na volném trhu (nákupy nebo prodeje cenných papírů centrální bankou ve vztahu k obchodním a dalším domácím bankám v domácí měně s hlavním cílem regulace měnové báze nebo krátkodobé úrokové míry),
- diskontní nástroje (jde o úrokové sazby a další podmínky úvěrů poskytovaných centrální bankou obchodním a dalším domácím bankám v domácí měně; jsou historicky nejstaršími nástroji a v široké míře se používají dodnes),
- kursové intervence (kursové intervence se provádějí především s cílem regulovat měnový kurs domácí měny) .

Do přímých nástrojů řadíme:

- pravidla likvidity (jde o stanovení závazné struktury aktiv a pasiv a závazných vazeb mezi nimi v bilancích bank za účelem regulace likvidity bank),
- povinné vklady (jde o nepříliš významný nástroj, který souvisí s povinností některých subjektů otevírat běžné účty, ukládat volné peněžní prostředky a to výhradně přes centrální banku),
- limity úvěrů bank (jde o stanovení maximálního rozsahu úvěrů, které banky mohou poskytovat svým klientům),
- limity úrokových sazeb (stanovení maximálních úrokových sazeb bank z úvěrů a maximálních nebo minimálních úrokových sazeb bank z vkladů za účelem stabilizace (regulace) krátkodobé úrokové míry).

Mezi přímé i nepřímé nástroje můžeme zařadit následující:

- povinné minimální rezervy (jejich význam v posledních letech klesá; jde o stanovení pravidel pro pohledávky, které musejí obchodní a další banky vytvářet u centrální banky, s hlavním cílem ovlivňovat peněžní multiplikátory),
- dohody, výzvy, doporučení.

7. Jaké typy bank znáte, charakterizujte jejich činnost?

Banky můžeme zjednodušeně rozdělit na:²

- obchodní banky,
- investiční banky,

Investiční banky jsou dvojího typu. Buď mohou investovat do cenných papírů nebo mohou poskytovat dlouhodobé úvěry. Nadneseně lze za investiční banky považovat ty banky, u kterých převažují obchody s delší dobou splatnosti.

Pro odlišení investičního bankovníctví od obchodního je možné použít následující definici. Investičním bankovníctvím se obvykle rozumí souhrn činností a produktů bank na finančním trhu, včetně poskytování odpovídajících poradenských, administrativních, technických a jiných služeb. Investicemi se v této souvislosti rozumí uložení zdrojů do banky a do cenných papírů na vlastní účet. Obchodním bankovníctvím potom obvykle rozumíme přijímání vkladů a poskytování úvěrů.

- stavební spořitelny,

Stavební spořitelna je specializovanou finanční institucí. Touto institucí může být pouze banka, které bylo uděleno povolení podle zákona o bankách a předmětem její činnosti je stavební spoření a další činnosti podle zákona o stavebním spoření.

Stavebním spořením podle zákona rozumíme přijímání vkladů od účastníků stavebního spoření, dále poskytování úvěrů těmto účastníkům a poskytování státní podpory (příspěvků) účastníkům stavebního spoření.

- speciální banky.

Hypoteční banka je banka, která má licenci na poskytování hypotečních úvěrů. K financování těchto hypotečních úvěrů je banka oprávněna vydávat hypoteční zástavní listy.

Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s. je banka, která poskytuje záruky a podporu malým a středním podnikům a to v souladu s cíli a se záměry vlády.

---

² Lze vycházet i z jiného členění bank, ovšem pro naše potřeby toto členění bude dostačující. Pokud bychom ovšem uvedli další, tak je možné vycházet z REVENDA, Zbyněk. Centrální bankovníctví. 2. rozš. vyd. Praha: Management Press, 2001., který banky dělí na: obchodní banky, spořitelní banky, investiční banky, rozvojové banky, specializované vládní banky, hypoteční banky, stavební spořitelny, zemědělské banky, městské a komunální banky, konzorciální banky, zahraniční banky a bankovní holdingové společnosti.

Česká exportní banka (ČEB) zahájila svoji činnost v roce 1995 a jak vyplývá z názvu je zaměřena na podporu vývozu prostřednictvím státem zvýhodněného financování. Stát toto zvýhodnění poskytuje především prodlouženou dobou splácení a vyšší úrokových sazeb.

-
-
-

Praktické příklady

1. Porovnejte velikost bank ČSOB, ČS a KB dle zjednodušených rozvah³ níže (a to podle bilanční sumy).

2008:

1. ČSOB (824 485 mil. Kč)
2. ČS (728 798 mil. Kč)
3. KB (610 647 mil. Kč)

2007:

1. ČSOB (925 424 mil. Kč)
2. ČS (664 402 mil. Kč)
3. KB (588 692 mil. Kč)

Poznámka: Jak za rok 2008, tak za rok 2007 je pořadí u nás třech největších bank stejné. Ovšem u ČS i KB jsou patrné tendence růstu bilanční sumy, kdežto u ČSOB vidíme tendenci přesně opačnou.

2. Spočítejte poměr cizích zdrojů na celkovém kapitálu u bank ČSOB, ČS a KB. Srovnajte tuto úroveň s ostatními subjekty podnikatelského sektoru.

Banky jsou specifické subjekty, proto z výpočtu podílu cizích zdrojů na celkovém kapitálu bude patrné, že tento podíl je obrovský, neporovnatelný s většinou ostatních subjektů.

2008:

1. ČSOB ($767\,641 / 824\,485 = 93\%$)
2. ČS (91,5%)
3. KB (90,3%)

2007:

1. ČSOB (93,8%)
2. ČS (92,2%)
3. KB (91,6%)

3. Spočítejte ukazatel ROE u bank ČSOB, ČS a KB za rok 2008. Dále spočítejte ukazatel ROE u ČSOB za rok 2007, hodnoty ČSOB za rok 2007 a 2008 porovnejte a zkuste vyvodit závěr.

ROE (Return on Equity); ukazatel ROE představuje míru výnosu, jež náleží akcionářům banky. ROE je důležitým ukazatelem pro akcionáře, kteří na základě tohoto ukazatele hodnotí úspěšnost své investice vzhledem k podstoupenému riziku.

---

³ Rozvaha podává přehled o majetku podniku (aktivech) a zdrojů jeho krytí (pasivech) v peněžním vyjádření k určitému datu (rozvahovému dni) a umožňuje tak posoudit finanční situaci podniku.

$$\text{ROE} = \text{čistý zisk} / \text{vlastní kapitál}^4$$

2008:

1. ČS (14 982 005 / 61 671 515 = 24,3%)
3. KB (20 %)
3. ČSOB (1,9 %)

2007:

1. KB (20,7%)
2. ČS (20,5%)
3. ČSOB (19%)

Tady je vhodné se zaměřit na pokles ROE u ČSOB, možnost něco říct o finanční krizi..

4. Spočítejte ukazatel ROA u bank ČSOB, ČS, KB za rok 2008, za rok 2007. Zkuste z daných výpočtů vyvodit závěry.

ROA (Return on Assets); ukazatel ROA ukazuje na schopnost managementu využít aktiva banky k vytvoření zisku. Jak hodnotit ukazatel ROA představuje následující tabulka.

Hodnoty ROA (v %) Návratnost aktiv

<0,75	slabá
0,75-1,00	pod standardem
1,00-1,25	dobrá
1,25-1,75	velmi dobrá
>1,75	excelentní

Zdroj: kniha Finanční řízení bank

$$\text{ROA} = \text{čistý zisk} / \text{celková aktiva}^5$$

2008:

1. ČS (14 982 005 / 728 798 857 = 2,06%)
3. KB (1,93 %)
3. ČSOB (0,13 %)

2007:

1. KB (1,73%)
2. ČS (1,60%)
3. ČSOB (1,18%)

Okomentovat podle tabulky, možnost zase říct proč.

---

⁴ Existují i částečně jiné vzorce; tento je převzat od Doc. Petrjánošové

⁵ Existují i částečně jiné vzorce; tento je převzat od Doc. Petrjánošové

Zjednodušená rozvaha banky ČSOB a.s. (v miliónech Kč)	2008	2007
Aktiva celkem	824 485	925 424
Pasiva celkem (závazky a vlastní kapitál)	824 485	925 424
- Cizí kapitál (závazky celkem)	767 641	868 233
- Vlastní kapitál	56 844	57 201
-- Zisk (ztráta) za běžné účetní období	1 094	10 874

Pramen: vlastní konstrukce dle <http://www.csob.cz/cz/Csob/O-CSOB/Povinne-informace/Pravidelne-zverejnovane-informace/Stranky/Vyrocní-a-pololetní-zpravy.aspx>

Zjednodušená rozvaha České spořitelny a.s (v tisících Kč)	2008	2007
Aktiva celkem	728 798 857	664 402 516
Pasiva celkem (závazky a vlastní kapitál)	728 798 857	664 402 516
- Cizí kapitál (závazky celkem)	667 127 342	612 553 851
- Vlastní kapitál	61 671 515	51 848 665
-- Zisk (ztráta) za běžné účetní období	14 982 005	10 615 789

Pramen: vlastní konstrukce dle <http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?nfpb=true&pageLabel=downloads&dtree=cs&selnod=7>

Zjednodušená rozvaha banky Komerční banka a.s. (v tisících Kč)	2008	2007
Aktiva celkem	610 647 532	588 692 255
Pasiva celkem (závazky a vlastní kapitál)	610 647 532	588 692 255
- Cizí kapitál (závazky celkem)	551 670 931	539 456 754
- Vlastní kapitál	58 976 601	49 235 501
- - Zisk (ztráta) za běžné účetní období	11 795 467	10 170 468

Pramen: vlastní konstrukce dle http://www.kb.cz/cs/com/press/info_duty/about_bank.shtml

Poznámka: možná na tomto místě je vhodné uvést jakési rozdíly mezi těmito třemi bankami. ČS těží především z drobné klientely, kdežto ČSOB přesně naopak, pro KB jsou zase příznačné municipality.

5. Vysvětlete pojem RPSN, co zachycuje a proč je při sjednávání spotřebitelského úvěru tak důležitý? (výpočet RPSN dle http://www.coi.cz/uver_kalkulacka/sazba130.htm) Zkuste prostřednictvím výše zmíněného odkazu, případně dle vzorce níže, spočítat roční procentní sazbu nákladů.

RPSN = roční procentní sazba nákladů. RPSN vyjadřuje úrokovou míru, pro kterou se rovná čistá současná hodnota získaných půjček čisté současné hodnotě výdajů (splátek, poplatků apod.), jedná se tedy o takové r , pro které platí následující rovnice:

$$\sum_{i=1}^m \frac{A_i}{(1+r)^{t_i}} = \sum_{j=1}^n \frac{B_j}{(1+r)^{s_j}} ; \text{ kde}$$

1. m je počet poskytnutých půjček,
2. A_i je výše i -té poskytnuté půjčky,
3. t_i je doba (v letech a zlomcích roku ode dne 1. půjčky), kdy byla i -tá půjčka poskytnuta,
4. n je počet plateb,
5. B_j je výše j -té platby (splátky, poplatku atd.), s_j doba (v letech a zlomcích roku ode dne 1. půjčky), kdy byl j -tý poplatek zaplacen.

6. Porovnejte tři následující úvěry a to pomoci:

- RPSN,
- podle toho kolik klient celkem zaplatí.

	ÚVĚR		
	<i>Půjčka od společnosti A</i>	<i>Půjčka od společnosti B</i>	<i>Půjčka od společnosti C</i>
<i>Půjčená částka</i>	<i>20 000 Kč</i>	<i>20 000 Kč</i>	<i>20 000 Kč</i>
<i>Počet měsíčních splátek</i>	<i>12</i>	<i>12</i>	<i>12</i>
<i>Měsíční splátka</i>	<i>2 827 Kč</i>	<i>2 004 Kč</i>	<i>1 999 Kč</i>
<i>Celkem zaplatí</i>	<i>33 924 Kč</i>	<i>24 048 Kč</i>	<i>23 988 Kč</i>
<i>RPSN</i>	<i>206,80%</i>	<i>41,86%</i>	<i>41,17%</i>

Řešení příkladu:

Z tohoto modelového příkladu vyšla nejlépe společnost C, kde jsme zaplatili pouze o 3 988 Kč více než jsme si půjčili. Nejhůře dopadla půjčka od společnosti A, kde jsme zaplatili o 13 924 Kč víc než jsme si půjčili. Tyto výsledky nám jen RPSN potvrzuje. RPSN spočítáno dle http://www.coi.cz/uver_kalkulacka/sazba130.htm.

Poznámka k příkladu:

Nebereme v úvahu žádné další náklady, čistě jen měsíční splátku, navíc ta je pro zjednodušení vyjádřena v peněžní částce nikoliv procentuálně.

Poznámka k RPSN:

Pokud reklama na spotřebitelský úvěr obsahuje úrokovou sazbu nebo jakékoliv jiné údaje týkající se nákladů na úvěr, musí tato reklama obsahovat roční procentní sazbu nákladů, tedy RPSN.

7. Porovnejte tři následující úvěry pomocí RPSN (KB perfektní půjčka, ČSOB půjčka na cokoliv, ČS spotřebitelský úvěr). Klient si chce půjčit 100 000 Kč, splácet bude tři roky.

Řešení: nezapomeňte do výpočtu započíst i poplatky a jiné náklady, pokud jsou.

KB perfektní půjčka: zpracování zdarma, 35 splátek ve výši 3689 Kč za měsíc.

RPSN = 19,46%⁶; celkem zaplatí 129 115 Kč.

ČSOB půjčka na cokoliv: zpracování zdarma, poplatek za poskytnutí úvěru 1000 Kč, měsíční poplatek za správu úvěru 50 Kč. 36 splátek ve výši 3269 Kč za měsíc.

RPSN = 13,49%⁷; celkem zaplatí 120 484 Kč.

ČS spotřebitelský úvěr: 36 splátek ve výši 3520 Kč za měsíc.

RPSN = 17,33%⁸; celkem zaplatí 126 720 Kč.

Z daného je evidentní, že nejlepší podmínky pro klienta jsou v ČSOB, RPSN je zde nejnižší. Pokud jde o celkovou zaplacenou částku, tak i zde je na tom nejlíp ČSOB, kde přeplatíme „jen“ 20 484 Kč.

Poznámka k RPSN – boj proti lichvě:

30. 9. 2009 podpořila sněmovna v prvním čtení návrh novely, která má pomoci v boji s lichvou. Jde o to, že by měla být u spotřebitelských úvěrů shora omezena takzvaná roční procentní sazba nákladů, tedy RPSN. V ní jsou zahrnuty nejen úroky, ale všechny poplatky zaplacené kromě samotné jistiny. Tento zákon by se dotkl především spotřebitelských úvěrů, ale i kreditních karet.

Horní hranice RPSN by se měla odvíjet od 2T repo sazby České národní banky (k dnešku, tj. k 1. 10. 2009 je 2T repo sazba 1,25%) zvýšené o zákonem stanovený limit. Stanovení maximální možné výše RPSN je zatím navrženo tak, aby se rovnala repo sazbě ČNB zvýšené o odstupňovaný limit procentních bodů v závislosti na objemu půjčky.

U půjček do 9999 korun by to smělo být nejvýše 30 procentních bodů nad repo sazbu, tedy dohromady 31,25 procenta. U půjček nad 10.000 korun 25 procentních bodů nad repo sazbu. U půjček nad 30.000 korun jen 20 procent nad repo sazbu.

Pokud by tento zákon byl schválen, tak by RPSN větší než 21,25% bylo už považováno za lichvu a tedy takový úvěr by nemohl být poskytnut.

⁶ http://www.coi.cz/uver_kalkulacka/sazbastejne.htm

⁷ http://www.coi.cz/uver_kalkulacka/sazbastejne.htm

⁸ http://www.coi.cz/uver_kalkulacka/sazbastejne.htm

8. *Pokud budete mít přístup na internet, podívejte se na výkaz zisku a ztrát (výsledovku) u nás tří největších bank; zkuste vypožorovat nějaké tendence.*

ČSOB a.s. (http://www.csob.cz/WebCsob/Csob/O-CSOB/Vztahy-k-investorum/Vyrocnipololetni-zpravy/Vyrocnizpravy/VZ_CSOB_2008.pdf)

Česká spořitelna a.s. (<http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/CS2q09.pdf>)

Komerční banka a.s. (http://www.kb.cz/cs/com/press/info_duty/about_bank.shtml)